

Äldreomsorgen

SLUTRAPPORT FÖR ARBETSGRUPPEN FÖR ÄLDREOMSORGEN I JÄRSÖ-NÅTÖ OMRÅDET

BAKGRUND

Inför 2021 har kommunfullmäktige i Lemlands kommun formulerat följande målsättning:

”En särskild plan för funktionella lösningar inom Järsö-Nåtö områdets äldreomsorg tas fram. En arbetsgrupp som består av representanter från Järsö/Nåtöområdet tillsätts.”

Gruppen bestående av ordförande Patrik Eriksson, samt medlemmarna Susanne Fagerström (har inte deltagit sedan 160621), Anna-Lisa Sandell och Henrik Olofsson har sammanträtt 11 gånger. Gruppens medlemmar representerar kommunfullmäktige, äldreomsorgsnämnden och äldrerådet. Äldreomsorgschef Cecilia Dahlström har varit gruppens sekreterare.

Gruppen har haft möten med Björkkö, Folkhälsan och äldrerådet samt inhämtat information från Alandia Security, KST och Mariehamns stad inför slutrapporten. Gruppen har även hämtat utlåtande från äldreomsorgsnämnden och äldrerådet samt informerat och hört hemservicepersonalens åsikter. Den 11 november höll arbetsgruppen ett öppet möte med kommuninvånarna i området där ca 20 personer deltog.

Som utgångsunderlag för slutrapporten för Järsö/Nåtö området ligger Äldreomsorgsplanen för Lemlands kommun 2020- 2024. I äldreomsorgsplanen beskrivs den demografiska utvecklingen för kommunen och de förväntningarna kommuninvånarna

uttryckt i en enkätundersökning från 2019. Äldreomsorgsplanen ligger i linje med den nya Äldrelagen som trädde i kraft på Åland 1.1.2021 samt övriga lagar och styrdokument inom området.

Gruppen har kartlagt behovet av äldreomsorg inom Järsö/Nåtö området samt fastställt gemensamma visioner.

VISION

Målsättningen är att fler ska kunna bo hemma längre.

Detta mål är juridiskt bindande men även ett uttryck för vad de flesta äldre vill.

I äldreomsorgsplanen för Lemlands kommun framgår att hemservice och närståendevård är de två viktigaste faktorerna för att bo hemma längre.

Vad gäller närståendevård är framtiden svår att förutsäga och det är idag svårt att förutse vilken vilja och vilka möjligheter anhöriga kommer att ha att ställa upp för de äldre i framtiden.

Närståendevården i Lemlands kommun följer de rekommenderade beloppen från Social- och hälsovårdsministeriet samt kommunens kriterier för ersättning och avlastning enligt kategorier.

Arbetsgruppen tycker att närståendevård är hedervärd och en god gärning som tillför individen, vårdaren och kommunen ett mervärde. Arbetsgruppen vill fortsatt att verka för att förbättra möjligheterna och till flexibla lösningar för närståendevårdarnas ledigheter och att motverka utbrändhet inom den berörda gruppen.

I Lemlands kommun har närståendevården av tradition varit en omfattande andel av den totala äldreomsorgen, och den samhällsekonomiska effekten av insatsen är betydande.

Enligt social- och hälsovårdsministeriets rekommendationer ska 90-91% av de äldre som fyllt 75 år bo hemma, 13-14 % få regelbunden hemservice, 5-6% bo på effektiverat servicehusboende och 3% i institutionsboende.

En överblick över statistiken visar att jämfört med riktlinjerna ligger man i Lemlands kommun något över det rekommenderade antalet klienter i dygnet runt vård. Fördelningen mellan institution och ESB är enligt rekommendationerna. Antalet hemserviceklienter på bygden är färre än rekommenderat antal. Men om man kompletterar med närståendevården ligger Lemlands kommun totalt sett väldigt nära rekommendationerna.

Till en viss gräns kommer glesbygdsområden kanske inte att helt uppnå de statistiska riktlinjerna som är ett genomsnitt för hela landet oberoende av boendeförhållanden i kommunen. Att sträva mot att uppfylla rekommendationerna bör därför var en tillräckligt god målsättning.

Jämfört med nuvarande nivå skulle man behöva satsa på utvecklingen av hemservicefunktionerna i kommunen för att komma närmare rekommendationerna. En följd effekt av det förväntas vara att antalet klienter i dygnet runt vård på sikt minskar något, samt att livskvaliteten ökar för de som redan nu bor hemma.

Kommunen strävar till att komplettera de anhörigas omtanke om de äldre och att beakta såväl de äldres som de anhörigas behov och önskemål.

Arbetsgruppen har kommit fram till följande slutsats:

Lemlands kommun bör vara på framkanten med bästa möjliga hemservice.

Denna service bör man sedan aktivt informera om, så att den når fram till de som behöver den.

ARBETSGRUPPEN SER PÅ ÄLDREMSORGEN SOM EN TVÅSTEGSRAKET:

STEG 1 ÄR ATT UTVECKLA SERVICEN FÖR KOMMUNINVÅNARNA GENOM VARIERANDE LÖSNINGAR INOM HEMSERVICE OCH STÖDSERVICEFUNKTIONER.

STEG 2 ÄR ATT ERBJUDA FUNKTIONELLA BOENDELÖSNINGAR FÖR DE VARIERANDE BEHOVEN AV PLACERINGAR.

STATISTIK OCH PROGNOSES

Statistik för så små områden som Lemlands kommun och i synnerhet Järsö/Nåtö är enbart en riktlinje och inte en faktisk förutsägelse om framtiden. Statistiken kan ändras av en mängd sammanvävda faktorer och mycket kan hända imorgon som vi inte har en aning om idag.

Järsö/Nåtö områdets andel av befolkningen i kommunen var enligt ÅSUB 371 per 31.12.2020 invånare och motsvarar ca 15 % av kommunens befolkning som helhet. Detta kan storleksmässigt jämföras med att Lumparland kommun hade 372 invånare vid samma datum. Lumparland har ett eget ESB med 12 boendeplatser samt två platser på Oasen. Totala andelen av befolkningen säger inte så mycket om det verkliga behovet av äldreomsorg som den demografiska fördelningen inom kommunen. Den demografiska

strukturen kan fluktuera över tid på basen av trender och andra strukturella faktorer såsom tillgång till bostäder och tomtmark.

Just nu är de nationella trenderna att fler flyttar ut från staden mot landsbygd, att färre barn föds till följd av samhällsekonomisk osäkerhet och att allt fler lever allt längre samt att allt fler utvecklar demenssjukdomar vid hög ålder.

I denna rapport utgår vi dock från att ca 30% av alla lemlänningar 75 år fyllda bor i Järsö/Nåtöområdet. Vi räknar med att gruppen äldre i Lemland kommer att öka med 25% under de kommande 20 åren och att andelen äldre i Järsö/Nåtö kan öka något mer än andelen äldre i kommunen som helhet. Eftersom äldre samtidigt lever längre följer vi den antagna Äldreomsorgsplanens förväntan om totalt sett en fördubbling av antalet äldre i Järsö/Nåtö området inom 20 år.

	<i>Järsö/Nåtö Rekommendationer</i>	<i>2020 (50 inv.)</i>	<i>2030 (75 inv.)</i>	<i>2040 (100inv.)</i>
<i>75 år och äldre</i>				
<i>Institution</i>	3%	1	2	3
<i>ESB</i>	5-6%	3	4	6
<i>Hemservice</i>	13-14%	7	10	14

Jämfört med rekommendationerna är Järsö/Nåtö borna i dagsläget friskare och i mindre behov av vård än statistiskt sannolikt. Fram till nuläget har behovet av äldreomsorg i området varit en försumbar del av kommunens totala äldreomsorg och platsbehovet har motsvarat ett genomsnitt om en plats/år under de senaste fem åren.

Behovet av platser för dygnet runt vård kommer att statistiskt sett ligga omkring 5 år 2030 och omkring 10 år 2040. Behovet av boendeplatser kan dock variera mellan institution för multisyjuka och handikappade, ESB-boende eller specialiserad demensvård och gruppen är så liten att det specialiserade platsbehovet kommer att variera från år till år.

Antalet mottagare av hemservice och närståendevård är lägre än förväntat och där kan man fundera på om utbudet är tillräckligt varierande, lokalt och tillgängligt enligt behoven samt om tillräcklig service och kunskap om kommunens service finns att tillgå.

Glädjande nog kan en del av förklaringen också vara att ålänningar de facto är friskare längre upp i åren än närliggande regioners invånare, och att det faktiska behovet av hemservice och boendeplatser kan beräknas vara något mindre på Åland till följd av de friskhetskomponenter som finns inbyggda i vårt lokala närsamhälle.

Detta kan även vara något som ger en fingervisning om att friskhetstiden i en människas liv faktiskt kan öka på bekostnad av vårdbehovstiden - vilken kan förskjutas upp i åren och komprimeras med rätt förebyggande insatser och ett samhälle som strukturellt sett stödjer de äldres livskvalitet och välmående i äldre ålder.

Detta är i överensstämmelse med den forskning som lagstiftningen bygger på och som syftar till att kommunerna genom korrekta förebyggande åtgärder ska minska de stora kostnaderna för korrigerande åtgärder i framtidens äldreomsorg.

HEMSERVICE

Äldreomsorg handlar om att producera livskvalitet till dem som inte själv har tillräcklig kapacitet och förmåga att själva producera och ta till sig livskvalitet i vardagen. Detta kan jämföras med att barnomsorg huvudsakligen handlar om vuxnas skyldighet att producera barndomen för barnen. Utan vuxna som skapar utrymmet och möjligheterna upplever barnet inte en egentlig barndom så som vi ser på rätten att leva och utvecklas. I den äldre fasen av livsskedet kan de äldre behöva assistans i att producera sin egen livskvalitet eller helt och hållet behöva andra för att tillägna sig tillräcklig livskvalitet i vardagen.

ÄLDREOMSORG HANDLAR MER OM DE SMÅ STUNDERNA I VARDAGEN ÄN OM DE STORA HÄNDELSERNA. DE ÄLDRE SJÄLVA ANSER ATT ETT GOTT BEMÖTANDE ÄR DEN VIKTIGASTE GRUNDEN FÖR EN GOD ÄLDREOMSORG.

Den nya Äldrelagen som äldreomsorgsplanen i kommunen baserar sig på har lyft behovet av att inte enbart se på de äldres fysiska hälsa och funktionsförmåga utan att se på människan som en helhet där alla komponenter behöver vara i rullning för att helheten ska fungera.

Vad gäller äldres hälsa bör man följa Äldrelagens intention så att man redan i planeringsskedet beaktar de äldres fysiska, psykiska och sociala hälsa och behov och planerar livskvalitetsökande lösningar för alla dessa nivåer.

För de klienter som bor hemma längre behöver en fungerande helhetslösning kunna byggas upp omkring dem. Denna helhetslösning behöver bestå av flertalet lättillgängliga komponenter:

- ✓ Hemsjukvård
- ✓ Hemservice
- ✓ Matservice
- ✓ Sysselsättning
- ✓ Sällskap
- ✓ Tillsyn
- ✓ Trygghetsalarmering

- ✓ Färdtjänst
- ✓ Dagverksamhet
- ✓ Städservice

Arbetsgruppen för J/N anser att hemserviceplaneringen i kommunen behöver omfatta fler och mer individanpassade lösningar. Man behöver även fortsätta verka för att de äldre mer flexibelt ska kunna kombinera fler typer av lösningar såsom närståendevård, hem- och stödservice samt periodvård/dagverksamhet. Lösningarna bör kunna ske i den äldres hem eller genom att den äldre tar sig till olika platser/aktiviteter.

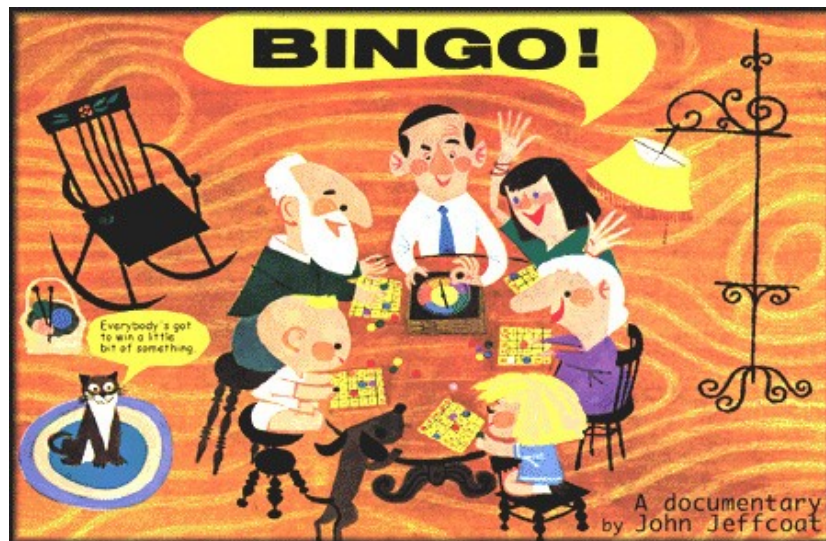
För att ta sig till fler aktiviteter behöver färdtjänstlösningarna vara mer flexibla än idag och kommunen bör hitta ett sätt att bevilja fler färdtjänstbiljetter/transportlösningar till klienter som behöver det för att upprätthålla den psykosociala hälsan och kunna bo hemma längre.

De mest avgörande faktorerna för att fler ska kunna bo hemma längre är för den fysiska hälsan fungerande hemsjukvård och hemservice, handikapphjälpmedel och andra lösningar för praktiska sysslor såsom matservice och hemkörning av varutransporter.

Lemlands kommun har 2020 antagit en kostpolicy som ger personer 80 år och äldre subjektiv rätt till matservice i kommunen. Forskningen har visat att ett tillräckligt näringsintag stärker de fysiska funktionerna, läkningsprocesserna samt psykisk hälsa och ork i vardagen.

Städservice erbjuds idag momsfrött till äldre så att de till ett rimligt pris kan beställa service enligt behov från privata aktörer. Företaget drar av momsens så att beställning av service underlättas för de äldre i landskapet Åland.

Förutom basfunktionerna, hemsjukvård, hemservice, matservice, stödservicefunktioner, städservice och färdtjänst behöver man även beakta den psykosociala hälsan. Socialt umgänge och delaktighet är en del av de mänskliga behoven i alla åldrar. Den äldre kan själv definiera sina sociala preferenser och behov så att de kan välja att delta i aktiviteter och tillställningar enligt intresse. För att den kognitiva hälsan ska upprätthållas behöver den äldre aktivt sysselsätta sig med valfria aktiviteter som automatiskt tränar och upprätthåller minne och koordinationsförmåga.

Utbud av aktiviteter, sysselsättning och aktiviteter behöver fortsättningsvis utvecklas i kommunen. En sysselsättningskoordinator på heltid i gemensam anställning med Lumparland skulle kunna planera varierande aktiviteter och även åka på hembesök i syfte att t.ex. minnesträna, aktivera eller motionera med den äldre. Man ska inte underskatta vikten av sång och musik, trevliga måltider, glad gemenskap och ett gott skratt.

PERSONALVÅRD

För att personalen ska kunna erbjuda även gemenskap och glädje till de äldre på vardaglig basis och med ett gott humör och gott bemötande ur de äldres perspektiv är personalvården viktig. Det är viktigt att personalstyrkan uppfyller kvalitetsrekommendationer och att det finns tid för pauser och lunch under dagen. Ledarskapet och strukturen ska vara tydlig och ändamålsenlig och erbjuda självständighet, variation och flexibilitet i arbetet i mån av möjlighet. Personalpolitiken ska vara god och personalen ska ha möjlighet känna sig delaktiga och uppskattade både av sina medarbetare, av förmän och av de folkvalda.

Forskningen har visat att ett tillitsbaserat ledarskap där personalen får vara delaktig och autentisk samt mer självständigt får vara med och utforma sitt eget arbete har en högre produktivitet – och är därför mer kostnadsfördelaktigt för skattebetalarna. Arbetstagare som har ökade möjligheter att göra ett gott arbete upplever högre motivation vilket effektiviserar arbetet utan brådska. Inom äldrevården ska personalen i sin tur verka för att göra de äldre själva delaktiga i sin egen vård- och serviceplanering på basen av individualitet och klienträttigheter.

Inom hemservice producerar personalen inte enbart en god omvårdnad utan även en god livsmiljö. För att livsmiljön bland de äldre ska vara god ska arbetsmiljön för personalen i sin

tur vara god och uppgiftsfokuserad. De åländska kvalitetsrekommendationerna för personaldimensionering är 0,7 vårdpersonal på ESB och 0,9 på specialiserat demensboende. Ju mer specialiserad demensvård boendet har desto högre behöver personaltätheten vara.

SERVICSEDLAR

Servicedlar är ett system för betalningsförbindelser för hemservice som beviljas till klienter i enlighet med vård- och serviceplanen. Klienten beviljas ett visst antal timmar enligt ett fastställt pris som motsvarar priset på den faktiskt producerade servicen i kommunen. År 2021 är det priset 35,55 euro per timme enligt fastställt bokslut. Servicedlarna som beviljas som betalningsförbindelse kan sedan användas av klienten för hemservice från valfri producent av hemservice. På Åland finns Folkhälsan och Björkkö som privata alternativ till den kommunala hemservicen. Ingen åländsk kommun har ännu antagit systemet med servicedlar trots att möjligheterna finns.

Arbetsgruppen föreslår att Lemlands kommun antar systemet med servicedlar för att öka pensionärernas valfrihet.

Arbetsgruppen har haft möten med Björkkö och Folkhälsan som båda ställer sig positivt inställda till att kommunerna tar i bruk servicedlar. De har personalstyrka på plats och

ser fram emot att få bidra till valfriheten för de äldre och vara med och öka kvaliteten på den redan goda hemservice i landskapet Åland. Deras pris för hemservice ligger omkring 33–40€ per timme och är alltså i jämförelse med vad det kostar kommunen att själv producera servicen.

Ifall klienten väljer ett billigare alternativ än kommunens service räcker servicesedeln till fler timmar av service. Väljer klienten ett dyrare alternativ än kommunens service får klienten betala den tilläggskostnad det innebär att anlita en dyrare producent av service.

SAMARBETE MED PRIVATA AKTÖRER

Både Björkkö och Folkhälsan är villiga att ingå kommunavtal för servicen och Björkkö säljer även tjänster direkt till kommunerna för utförande av service i jämförelse med hur ett bemanningsföretag arbetar. Att anlita privata aktörer kan bli billigare för kommunen i händelse av att uppdraget ligger utanför kommunens egen geografiska radie eller utanför ordinarie personalstyrkas möjligheter att flexibelt anpassa schemaläggning och tider.

Varken Björkkö eller Folkhälsan eller någon annan områdesspecifik aktör är intresserade av att bygga någon form av boende eller seniorboende i Järsö/Nåtö området. Folkhälsan bygger seniorboenden i Mariehamn och har erbjudit Lemlands kommun att förhandsboka platser i ett sådant boende i Mariehamn.

Arbetsgruppen föreslår att Lemlands kommun tar upp till behandling möjligheten att samarbeta med Folkhälsan om förhandsreservation av ca fem platser i Folkhälsans seniorboende i Mariehamn för Lemlands kommuninvånare.

SERVICEBOENDE I JÄRSÖ/NÅTÖ OMRÅDET

Arbetsgruppen har konstaterat att jämfört med nuvarande rekommendationer om att bo hemma längre samt det mindre behovet av varierande platser inom dygnet runt-vård är det svårt att se någon samhällsekonomisk eller praktisk möjlighet att bygga ett eget serviceboende för området. I området har kommunen tomtmark som finns att upplåta ifall privata aktörer skulle vara intresserade av att bygga för äldre. Om ett serviceboende ska byggas i området behöver det i så fall ske i samarbete med exempelvis Mariehamn. De minsta boendena har omkring 12 platser och det är i dagsläget svårt att få ekonomisk effektivitet i så små boenden beaktat att antalet inskrivna boenden bör hållas på en relativt konstant nivå i förhållande till ordinarie personalstyrka. Boendet behöver även kosthållning dygnet runt samt specialiserad demensvård med anpassade miljöer och dagverksamhet för

de aktiva pensionärerna. För att uppnå kostnadseffektivitet behöver det finnas åtminstone 18-24 platser på boendet och möjlighet att skärma av en del för demensvård.

För kvalitativ demensvård behövs personal som har tid att sitta stilla och hjälpa klienterna att komma till ro samt korridorer där klienterna kan gå runt och avskärmade utemiljöer där klienterna kan röra sig fritt. Trädgården ska helst vara försedd med staket och ha en asfalterad rundgång omgärdad av växtlighet och bruksföremål för sysselsättning.

Ett boende med 12 platser har en grovt uppskattad driftskostnad om ca 500 000€ och ett boende med 18 platser har en grovt uppskattad driftskostnad om ca 750 000€ sett till personalstyrkan och övriga omkostnader omkring fortlöpande verksamhet. Med påslag på fasta kostnader, administrativ ledning och andel i förvaltning och övrig administration uppgår kostnaderna för de flesta kommuner till omkring 165€/dygn i serviceboende vilket motsvarar årskostnader om ca 60 000€ /år per plats. Totala kostnaderna är alltså ca 700 000€ för 12 platser eller ca 1 000 000€ för 18 platser. Trots att kostnaderna per plats ser ut att bli desamma oberoende av boendets storlek ökar flexibiliteten, ändamålsenligheten och behovsanpassningen på ett lite större boende så att vårdnivån i praktiken kan vara högre per plats utan att det ökar kostnaden. Detta minskar i sin tur behovet av att köpa platser på andra typer av specialanpassad dygnet-runt vård.

För 500 000€ kan minst 10–12 närvårdare anställas med administration, lokalhyra och övriga omkostnader inräknat. En så hög personalstyrka skulle kunna erbjuda serviceboende i hemmet vid behov. Detta kan vara ett alternativ för Järsö/Nåtö området där det är svårt att erbjuda funktionella platser för boende utom hemmet.

Gällande institutionsvård anlitar Lemlands kommun Oasen för hela kommunen. För specialiserad demensvård i grupp finns på Åland bara Folkhälsans demensboende i Mariehamn. Där är det i dagsläget svårt att få någon plats på grund av att boendet är litet och behovet av motsvarande platser är stort.

En tanke som kommunen kunde ta med sig i det fortsatta arbetet är att om förslaget med gemensamt serviceboende med extern samarbetspartner förfaller kunde markområdet nära Saltkråkan upplåtas för pensionärslägenheter. Ett mindre komplex med lägenheter kunde användas för serviceboende i eget hem när behov finns och personalen kunde stationeras där. Byggandet kunde sträva till att planeras kostnadsneutralt.

FLEXIBLA LÖSNINGAR MED HJÄLP AV DIGITAL TEKNIK (ABILITA)

Genom ett mobilt appsystem och införande av flertalet nya moduler inom hemservicen bör det vara möjligt att bygga upp kedjor av händelser som gör att det registrerade besöket enligt fastställd serviceplan går direkt till fakturering i enlighet med faktiskt utförda besök. Idag har vi Abilita Fakturering och Abilita Vårdjournal. Genom att lägga till Abilita Hemservice och Abilita Modul kan uppgifterna registreras digitalt och gå till fakturering. Abilita har även en modul för vård- och serviceplan. I dagsläget har äldreomsorgskansliet startat upp ett samarbete med Abilita för att göra upp en modell för användningsflexibla serviceplaner inom Abilita Vårdjournal.

Enligt ny lagstiftning från årsskiftet kommer även samarbetet med hemsjukvården att intensifieras genom gemensamma vård- och serviceläner för sammanhållen hemvård. Tystnadsplikten kan lätta mellan berörda och en samtyckesblankett ska utformas där klienten godkänner samverkan mellan berörda aktörer. En arbetsgrupp där utsedda ansvarspersoner bland hemservicens och hemsjukvårdens aktörer ingår kommer att ta fram gemensamma blankettmodeller som blir lika i alla kommuner för de här ändamålen.

Från hemservicepersonalen har det kommit önskemål om att jobba mer med klienternas levnadsberättelser vilket är ett utmärkt sätt att göra vården personlig, genuin och autentisk. För levnadsberättelserna kommer det att ske en funktionsanpassning av

vårdjournalprogrammet tillsammans med Abilita. Egenvårdarna ansvarar för serviceplanen och levnadsdokumenteringen med stöd av ledningen inom kommunens äldreomsorg.

Personalen inom kommunens hemservice har utarbetat en värdegrund vilken man stävar efter att tillämpa både på ESB och i hemservicefunktionerna i hela kommunen.

Värdegrunden är:

Varje individ är unik med unika förutsättningar, som styr vården och bemötandet.

Varje individ ska få professionellt bemötande, vård och omsorg utgående från dennes behov.

TRYGGHETSLARM

Från och med år 2021 finns både Vivago och Alandia Security som producenter av trygghetslarm i kommunerna. Vivago har ett larm med högtalare som har inomhus räckvidd. Alandia Security har ett armbandslarm som har obegränsad räckvidd inomhus och utomhus. Den som larmar pratar direkt i klockan och larmet är försett med gps. Installationsavgiften bekostas av kommunen och månadsavgiften bekostas av klienten.

Det nya larmet med gps och utomhusfunktion har en faktisk positiv inverkan på möjligheterna för äldre att bo hemma längre.

Arbetsgruppen strävar till att fler äldre ska använda trygghetslarm och att kommunen aktivt ska informera om larmet så att det ska bli en del av vardagen i ett tillräckligt tidigt skede.

Förutom ovan nämnda servicefunktionen har kommunen år 2019 – 2021 beviljat kommuninvånare över 75 år subventionerad fotvård om 100€ per invånare mot uppvisade kvitton. Pengarna har tagits ur donationsfonden. För övrigt har donationsfondens pengar de senaste åren använts för mindre uppfräschning av Sveagårdens lokaler samt material för sysselsättning, studiebesök, rekreation för pensionärer och inhyrda entreprenörer inom sång och musik. Förutom detta har Sveagårdens egen personal haft evenemang såsom

bingo och sittgymnastik regelbundet på Sveagården. Klienter från bygden har vid behov deltagit i Oasens dagvårdsverksamhet för minnesträning.

Arbetsgruppen strävar till att flera kollektiva transporter ska ordnas till och från Järsöområdet för aktiviteter samt att sysselsättning för äldre i ökande grad ska hållas direkt i Järsöområdets samlingslokal.

På sikt kunde man tänka sig att Lemlands kommun strävar till att stationera en lokal personalpool eller mottagning i Järsöområdet. En sysselsättningsansvarig som anställs av kommunen kunde avsätta vissa arbetsdagar eller tider för att vara tillgänglig och aktiv i Järsöområdet.

Trots övergång till servicesedlar bör kommunen aktivt sträva till att vara ett konkurrenskraftigt alternativ till de privata aktörerna och en attraktiv och trygg arbetsgivare för de anställda.

AVSLUTNING

I samband med uppgörandet av denna plan för äldreomsorgen i Järsö/Nåtö området har samarbete på tjänstemannanivå inletts med Mariehamns stad och KST. Diskussion om lemlänningars möjlighet att delta i Seniorpunkten och övriga relevanta frågor har inletts.

Äldrerådet, äldreomsorgsnämnden och hemservicepersonalen har hörts om sina åsikter samt getts möjlighet att påverka diskussionen. Personalen har uttryckt att de är positiva och gärna deltar i utvecklingen av verksamhet i Järsö/Nåtöområdet så länge som de ges förutsättningar till detta i form av tillräcklig personalstyrka. Äldreomsorgsnämnden omfattar rapporten i sin helhet och även äldrerådet ställer sig positiva och har inkommit med ett utlåtande.

Gruppen avslutar sitt arbete den 19 november 2021 och lämnar vidare rapporten som utgångspunkt för verksamhetsutvecklingen inom Järsö/Nåtöområdets hemservice i enlighet med Äldreomsorgsplanen i Lemlands kommun 2020-2024 och den nya Äldrelagen för Åland.

ÅTGÄRDSPLAN FÖR JÄRSÖ-NÅTÖ OMRÅDET samt TIDSPLAN 2022–2026

PRIORITETSORDNING 1

Hemservice

Hemservicen utvecklas genom utökade möjligheter till sysselsättning, dagverksamhet och aktivering.

Tidsplan: 2023 och framåt

Den uppskattade kostnaden för att utöka hemservicen är i genomsnitt en befattning vartannat år under de kommande 10 åren. Kostnaden uppskattas till 35 000€ per befattning. Utvecklingen av hemservicen inkluderar ökad vårdtyngd, utökad personal på Sveagården samt ett hemserviceteam med en personalpool stationerad i Järsö-Nåtö området.

Sysselsättning

Sysselsättningshandledare som anställs i enlighet med kommunfullmäktiges planering vistas regelbundet i Järsöområdet och aktiviteter hålls i närområdet.

Tidsplan: 2022 och framåt

Sysselsättningshandledare har anställts kostnadsneutralt genom ombildning av övriga tjänster.

Färdtjänst

Lemlands kommun arbetar för möjliggörandet av transporter och samtransporter för äldre utöver ordinär färdtjänst. Dessa transportmöjligheter ska göra det möjligt att bo hemma längre, att aktivera sig och att delta i dagverksamhet samt att mer frekvent kunna hälsa på anhöriga som vistas på ESB/institution.

Tidsplan: Möjligheter utreds 2023 och förverkligas 2024–2026.

Utgående från 2020 års bokslut om en totalkostnad för social färdtjänst i Lemland om 14 000€ kan man uppskatta en summa om 10 000€ för allmän utökning av färdtjänsten till samtliga berättigade till färdtjänst enligt Socialsevicelagen över 65 år. En mer riktad utökning av färdtjänsten skulle kosta mindre men vara mer administrativt krävande och kostnadsdrivande. Färdtjänsten föreslås därför ökas generellt inom Lemland med ett antal

om cirka fyra biljetter per månad utan inkomstprövning och med låg självrisk för samtliga biljetter.

Individer som omfattats av färdtjänst enligt Handikappservicelagen uppskattas ha ett relativt sett tillräckligt antal färdtjänstbiljetter och omfattas därför inte av förslaget om kommunalt utökad social färdtjänsten även om de fyllt 65 år.

Närservice

I och med att kommunen har en bokningsbar lokal i anslutning till Saltkråkan bör hemservicen med sysselsättningsverksamhet boka upp lokalen enligt behov och aktivt samla grupper samt erbjuda tillgänglig service. Servicen ska erbjudas aktivt och annonseras ut i kommuninfobladet.

En personalpool för hemservice stationeras vid Järsöområdet under perioder när behovet finns.

Tidsplan: Kontinuerligt 2022-2026

Åtgärden fordrar utökad hemservicepersonal med förslagsvis en befattningsenhet från 2023. Kostnaden om ca 35 000€ ingår i totalökningen av hemservicens personalstyrka under de kommande 10 åren.

PRIORITETSORDNING 2

Servicesedlar inom hemservicen

Servicesedlar inom hemservicen skapar större flexibilitet för områdets invånare.

Tidsplan: En plan för införande av servicesedlar i kommunen utarbetas 2024 och servicesedlar tas i bruk 2025.

KST har meddelat att de vill vara organisatör för servicesedlar vilket gör att kommunen avvaktar tills beslut är fattat. Servicesedlar förändrar inte kostnaden för hemservice men innebär till viss del ökad administration.

Seniorboende

I dagsläget finns inget konstaterat intresse av byggande från privata entreprenörers sida. Skulle ett sådant intresse finnas ställer sig Lemlands kommun positiv till att upplåta

tomtmark och på annat sätt underlätta processen. Möjlighet att reservera lägenheter i Folkhälsans kommande byggprojekt finns.

Lagstiftningen har också möjliggjort att serviceboende i eget hem tillhandhålls i dessa eller andra lokaler.

Tidsplan: Kontinuerligt 2022-2026

Kostnaderna för seniorboende i privat regi faller på den privata entreprenören. Ett seniorboende kunde som en kringeffekt medföra ett frigörande av egnahemsbostäder och utökad inflyttning till kommunen.

ÖVRIGT

Boendeplatser

Lemland arbetar på att få en lösning för ESB- platser i Mariehamn för områdets invånare.

Tidsplan: Kontinuerligt 2022–2026

Ett samarbete med Mariehamns stad som innebär utbyte av platser mellan staden och fasta Lemland, Sveagården skulle i dagsläget vara kostnadsneutralt. En sådan lösning skulle initialt fungera men kommer på sikt inte att räcka till. Det totala antalet platser i kommunen behöver på sikt utökas antingen genom bokning av platser i staden eller genom utbyggnad av Sveagården - och ur medborgarsynpunkt helst en kombination av dessa två alternativ.

Regional likabehandling

I kommunen råder regional likabehandling så att alla erbjuds likvärdig behandling oavsett vilket område man kommer ifrån.

Tidsplan: Kontinuerligt 2022-2026

Denna plan utvärderas vartannat år och äldrerådet deltar i utvärderingen av planen.